

Achter de glimlach van de Sri Lankaan

Eleonore Breukel

ISBN 978 90 8666 487 0
NUR 740

© 2019 Eleonore Breukel – www.intercultural.nl
Boekenplan, Maastricht - www.boekenplan.nl

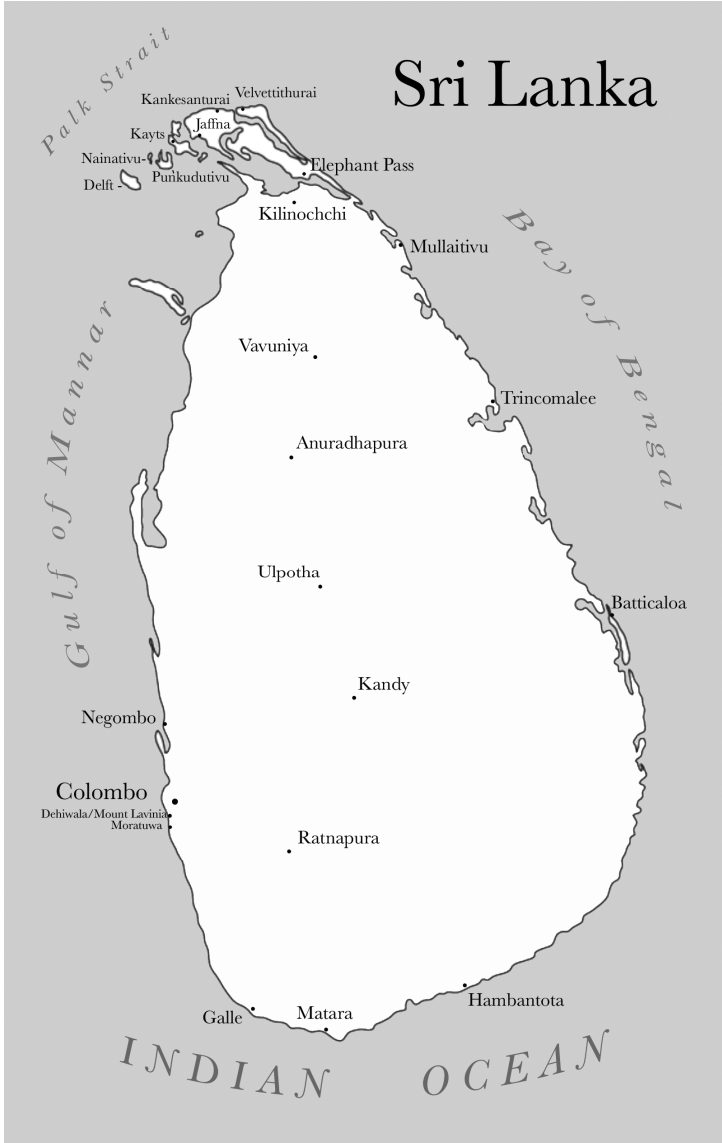
Omslagontwerp: Nadia Khan - www.nadiakhangallery.com
Kaart: Nadia Khan

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag gekopieerd worden zonder goedkeuring en vermelding van de auteur. Gegevens en informatie zijn ontleend aan betrouwbaar te achten bronnen. De auteur en uitgever kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele onjuiste of onvolledige gegevens.

Inhoud

Voorwoord	11
Inleiding	15
1 Met een Burgher aan tafel	17
2 De buurtcultuur	27
3 Strandbewoners	37
4 Wie het spoor neemt spoort niet	53
5 Schoonheid blinkt in de traan van het noorden	59
6 Jaffna	71
7 Vergeten eilanden	81
8 De strijd gaat door	89
9 Verdeel en heers, de macht van taal	93
10 Colombo's huwelijksmarkt	103
11 Captains of Industry	109
12 Leven met de horoscoop	117
13 Op de snelweg naar moderniteit	129
14 Achter de glimlach van de Sri Lankaan	135
Geraadpleegde bronnen	147

Sri Lanka

Inleiding

Wanneer ik in 2009 voor het eerst in Sri Lanka kom voor werk, valt me op dat de Sri Lankanen die ik ontmoet me trakteren op een grootse, intense glimlach alsof het leven hen voortdurend toelacht en waarvan ik zelf vrolijk word. Zo anders dan in de meeste landen, want de glimlach is cultureel bepaald. De haastige glimlach in de VS of de starre glimlach in China. Al snel raak ik geïntrigeerd door dit veelzijdige multiculturele land en besluit er enkele maanden per jaar te wonen. Ik huur een huis vlakbij zee van waaruit ik werk, het vertrouwen win van de buurt- en strandbewoners en met volle teugen geniet van de schoonheid van Sri Lanka. In mijn zoektocht naar de dagelijks realiteit reis ik door het land met trein, bus en boot, en spreek met mensen die mij hun verhaal toevertrouwen. In enkele gevallen zijn de namen van deze personen veranderd om herkenning te voorkomen.

Vanuit mijn Noord-Europese culturele blik kijk ik naar de samenleving. Cultuur is de collectieve mentale programmering die zich uit in het gedrag van de leden van een groep mensen waardoor zij zich onderscheiden van andere. Cultuurverschillen! Aan de basis daarvan liggen: de natuurlijke omgeving, de religie, het politieke systeem, de geschiedenis, het ras, de sociale klassen, de taal, etc.. Wat ik vanuit mijn westerse achtergrond zie, en automatisch interpreteer, probeer ik te vertalen naar de complexe lokale context van Sri Lanka. Zonder daarbij een oordeel te hebben alhoewel dat niet altijd lukt. Mijn taalgebruik pas ik aan omdat dezelfde woorden in dezelfde taal, bijvoorbeeld het Engels, vaak een andere betekenis hebben in een andere cultuur zoals: privacy, verantwoordelijkheid, efficiëntie maar vooral het toverwoord geduld. Soms raak ik verstrikt in de ongeschreven

regels van het eiland waar dat wat makkelijk lijkt moeilijk blijkt te zijn. Waar alles reilt en zeilt met de lokale en geopolitieke macht van de elite en de overweldigende kracht van de natuur.

In deze verhalen heb ik getracht om me verre van geopolitiek te houden maar de aanslagen met Pasen 2019 overvielen mij juist toen ik dacht alle verhalen af te hebben. De bomaanslagen hebben me genoodzaakt om een politiek getint hoofdstuk aan het boek toe te voegen. Ik schets hoe mogendheden onder de noemer van *Development Aid* met *Sustainable Development Goals* zich nestelen op het eiland. De strategische ligging aan de scheepvaartroutes van de Indische Oceaan geeft Sri Lanka een machtige geopolitieke positie in de regio waardoor zij zou kunnen meepraten met de groten der aarde. Tegelijkertijd maakt het haar heel kwetsbaar om door die wereldmachten gemanipuleerd te worden.

In de *geraadpleegde bronnen* vermeld ik per hoofdstuk boeken, lokale en internationale krantenartikelen, rapporten en websites in de volgorde waarin zij in het betreffende hoofdstuk voorkomen. Het dagboek van 450 pagina's van Gerard Niemann, dat geschreven is over een tijdsbestek 25 jaar, staat daar niet bij omdat de inhoud niet openbaar is.

Dr. Dorine van Norren die het voorwoord schreef werkte als Cultureel Attaché van de Nederlandse Ambassade in Colombo. Ze is wereldwijd een veelgevraagd spreker over haar onderzoek: *Development as Service; A Happiness, Ubuntu and Buen Vivir interdisciplinary view of the Sustainable Development Goals*.

Eleonore Breukel - www.intercultural.nl

1 Met een Burgher aan tafel

De gedrongen man met een te groot hoofd voor zijn stevige kleine postuur staart me aan op weg naar de hotellobby vanaf de tiende verdieping. De sfeer in een lift kan zo ongemakkelijk zijn vooral wanneer je er maar met twee personen in staat. Hij glimlacht en vraagt: *'Are you Dutch?'*

Ik knik met gefronste wenkbrauwen. Omdat ik niet het typische 'Dutch' type ben, mocht die al bestaan, vraag ik me af hoe ik moet reageren. Ik grijp de uitdaging aan om meer te weten te komen over de vrager. Soms gaat er in zo'n kleine ruimte een wereld voor je open.

'And you, where are you from?' Ik kan hém niet thuisbrengen. Hij is goudbruin met gelaatstrekken van een blanke.

'I am a Burgher'.

Ik kijk verwonderd. *'Sorry.... what burger?'*

Omdat ik op weg ben om iets te gaan eten denk ik aan hamburgers, Burger King en McDonalds, overigens zeker niet mijn favoriete restaurants. Gelukkig noem ik geen namen.

'Yes, you know, Dutch Burgher', hij haalt zijn visitekaartje uit zijn binnenzak en overhandigt het me met een afwachtende blik.

HENRIK VAN DER STRAATEN, CONSULTANT. Nu is het zijn beurt verwonderd te kijken naar mijn verwarring.

'Ik woon in Australië maar ben een Dutch Burgher daarom werk ik regelmatig in Colombo.'

'Oh ja, nee, ja, ik begrijp het,' stamel ik onhandig en stel mezelf voor. Door de glimlach op zijn gezicht heb ik het gevoel dat hij me uitlecht wat me steeds nieuwsgieriger maakt naar zijn verhaal.

Dit is de eerste keer dat ik in Sri Lanka ben. Het is 2009 en de burgeroorlog is net voorbij. Als *Intercultural Consultant* geef ik in Colombo een aantal trainingen voor de IT- en toeristensector in: *Effectief samenwerken met de verschillende Europese culturen*. Ik heb me goed ingelezen in de economie, de cultuur en de geschiedenis van Sri Lanka maar om plots oog in oog te staan met een echte Burgher, in de lift van mijn hotel, dat had ik niet verwacht. Ik moet even in mijn geheugen graven voordat ik het hoofdstuk Burghers uit mijn grijze massa vis. Dan volgt de typische liftvraag.

‘Wat brengt je hier, vakantie, werk?’

Na het bekende vraag- en antwoordspel blijken we beiden consultants te zijn, beiden op weg naar een hapje eten in een van de vele restaurants in de shopping mall naast het Cinnamon Grand Hotel waar we blijkbaar allebei logeren.

Ik vind het niet leuk om alleen in een restaurant te eten. Ontbijt en lunch is oké maar bij het diner wil ik niet alleen voor me uit zitten te staren. Bovendien geeft een restaurant een vrouw alleen in vele gevallen een plaatsje ergens ver achterin. Samen eten met een Burgher aan tafel lijkt me spannend.

‘Wat vind je ervan als we, in plaats van hier, samen in het VOC Café van de Dutch Burgher Union eten, dat is niet zo ver hier vandaan.’

‘Hoezo...VOC Café?’ Henrik moet lachen om mijn verbazing.

‘Laten we gaan’, en hij pakt me bij de arm alsof we elkaar al maanden kennen terwijl we door de enorme hal van het Cinnamon Grand Hotel lopen.

‘Wie weet,’ grapt hij, ‘zijn we nog familie van elkaar in een ver Hollands verleden. Nemen we een tuk-tuk of een taxi?’

Voordat we een beslissing kunnen nemen stopt er een luid toeterende tuk-tuk naast ons waar we in duiken. Samen zitten we op de plakkerige achterbank van het snelste vervoersmiddel in het drukke Colombo. Henrik vertelt de *driver* in het Singalees hoe hij het snelst naar de Dutch Burgher Union kan rijden en vraagt om zijn taximeter in te schakelen, iets dat ze graag vergeten.

‘In onze Burgher-gemeenschap, in Australië, spreken nog veel families Singalees. Ook mijn ouders dus voor mij is dat handig wanneer ik hier werk.’

Met een zachte stem maar met natuurlijke autoriteit geeft hij de chauffeur aanwijzingen.

Een gevoel van herkenning en nostalgie overvalt me wanneer we de tuin van de Dutch Burgher Union villa binnenwandelen waarvan het VOC Café onderdeel is. Hetzelfde gevoel wat ik heb als ik in Jakarta in de oude Hollandse wijk het Café Batavia binnenloop. Zo’n gevoel dat ik ook krijg wanneer ik lang in een ver land ben geweest, waar het redelijk afzien is, en ik stap een blauw KLM-vliegtuig binnen. Orde, je weet waar je aan toe bent. Heel saai maar het voelt wel als thuiskomen. Het is een emotie die maar heel even duurt, maar hij is er wel.

We lopen door de tuin van het grote witte herenhuis waar gasten Henrik met respect begroeten. Kind aan huis blijkbaar. Aan een van de tafeltjes op het terras zit een man achter zijn computer. Zodra hij Henrik ziet springt hij op en een joviale begroeting volgt. Henrik stelt me voor aan Cornelis die een jeugd vriend blijkt te zijn. Ik glimlach bij het horen van die oudhollandse naam. Cornelis is een lange slanke, lichtgekleurde, man. Met een warme donkere stem en een lichte buiging verwelkomt hij mij en vervolgt: ‘Enkele jaren geleden ben ik naar Sri Lanka gekomen

om voor bedrijven down under, het outsourcing-proces van hun kledingproductie naar Sri Lanka te begeleiden. Mijn ouders in Australië vonden dat natuurlijk geweldig. Ze stonden erop dat ik lid werd van de Dutch Burgher Union. De leden hier, uitsluitend Dutch Burghers natuurlijk, zijn wel allemaal ouder maar vormen een uitstekend netwerk voor het zakendoen.’

Henrik legt uit dat ook ik een consultant ben en dat we elkaar zojuist in de lift van ons hotel ontmoet hebben.

‘Nou, bij Henrik ben je in goede handen. Zal ik je rondleiden in het huis? Kom mee Henrik, ook voor jou is er altijd weer iets nieuws te zien.’ Cornelis grinnikt: ‘Henriks hobby, moet je weten, is geschiedenis. Vroeger kletste hij mijn oren van mijn hoofd over kolonialisme herinner ik me. Ik vind het bijzonder dat ook onze jonge generatie het Dutch Burgherschap als een deel van hun identiteit ziet.’

We betreden de grote statige zaal met een prachtige houten vloer. Aan de muur hangen de portretten van alle Hollandse gouverneurs in Sri Lanka. Mannen met lange pijpenkrullen en roze wangen, uitgedost in de overvloedige kledij van die tijd. Fluweel, kant en roesjes.

‘Wat moeten de mooie en fijnbesneden Sri Lankanen gedacht hebben van die lelijke reuzen in apenpakjes, Cornelis?’

Hij kijkt op mij neer met zijn 1.90 meter en geeft ons zijn gulle lach: ‘Ze straalden ontzag uit, dat is zeker en dat kwam de Hollanders goed van pas.’

Het enorme houten wapen van de Dutch Burgher Union schreeuwt ons vanaf de muur de Nederlandse tekst toe: EENDRACHT MAAKT MACHT. Kippenvel krijg ik ervan. Henrik en Cornelis kijken er met trots en eerbied naar. Ze kijken elkaar aan en knikken als vorm van verbondenheid.

‘Hier liggen de wortels van de families die lid zijn van deze Union en elkaar al eeuwenlang kennen in goede en in slechte tijden. Het zou mooi zijn wanneer in ieder openbaar gebouw de spreuk EENDRACHT MAAKT MACHT zou hangen,’ zegt Henrik.

Ik knik maar bedenk tegelijkertijd, EENDRACHT oftewel verbondenheid lijkt me goed of is het hier juist bedoeld als verbondenheid van een kleine etnische groep die zich boven het gepeupel stelt? In het Nederland van vandaag weet je nooit wat voor een discussie dat zou kunnen veroorzaken. Dus nee, die spreuk maar niet ophangen in ónze openbare gebouwen.

We strijken neer op de ongemakkelijke stoelen van het VOC Café. Cornelis moet helaas weg, geeft mij zijn kaartje en zegt: ‘Ik ga wel even naar de keuken om te zeggen dat ze de allerbeste burgers voor jullie maken’ en hij verdwijnt om terug te komen met de ober.

‘Dutch Burghers’, vertelt Henrik met een groot glas Kings Pilsner in zijn hand, ‘zijn de nazaten van de Hollanders die hier door de VOC zijn beland zoals je weet.’

‘Deze avond met Burghers zal ik niet licht vergeten Henrik. In Nederland kennen we uiteraard allemaal de VOC, maar onze geschiedenisboekjes vertellen niets over Burghers in Sri Lanka. Ik heb ooit een spreekbeurt over de VOC gegeven, die ken ik nog uit mijn hoofd, luister: *De VOC, de Verenigde Oost-Indische Compagnie, opgericht in 1602, was een Hollandse handelsmaatschappij die onder andere specerijen in Azië kocht en verhandelde op de Europese markten. Later bouwden ze handelsposten langs de zeeroutes die zij bevoeren en koloniseerden hele gebieden in Azië.* Je ziet ik kan de geschiedenis nog zo oplepelen maar dat Sri Lanka tot die gebieden behoorde heb ik nooit op school geleerd.’

Henrik schiet in de lach: ‘Niks mis met je geheugen maar dat verhaal heeft natuurlijk wel een staartje dat jou blijkbaar onthouden is. Enig argwaan tegenover iedereen die over het verleden schrijft is geboden. Geschiedenisboekjes op scholen zijn altijd incompleet, al dan niet met opzet.’

Henrik pakt mijn hand en kijkt me aan. Zijn gezicht is ernstig met rimpels in zijn te grote voorhoofd.

‘Ik neem je mee de geschiedenis in van ónze Dutch Burghers. Evenals eerder de Portugese overheersers van Ceylon dat deden, wilden ook de Hollanders dat er een groep mensen kwam die Hollands sprak en hun geloof aanhing, dat wat jullie nu de hervormde kerk noemen. Deze groep moest een sociale laag in de maatschappij gaan vormen als verbinding tussen de lokale bevolking en de Hollandse gouverneurs met hun leger en administratie. De groep zou als buffer fungeren en achter de VOC staan in tijden van onrust. De eerste dertig jaar van het koloniale bewind lukte dat niet echt maar de VOC motiveerde gewone burgers in Holland om in Ceylon te gaan wonen. Eenmaal hier, hadden ze als Dutch Burgher speciale rechten. Alleen zij mochten een bedrijfje of winkeltje beginnen, alleen zij konden vrij handeldrijven en kregen een stuk land. Alleen zij mochten brood bakken of schoenmakers zijn. Logisch, want wie zou anders de zware laarzen van het VOC-personeel kunnen repareren of de elegante schoentjes van de Burgherij. Velen dienden als klerk bij de VOC, ze spraken immers de taal en hadden dezelfde VOC-mentaliteit’.

Ik glimlach bij het horen van de uitspraak “VOC-mentaliteit” die nu voor velerlei uitleg vatbaar is in Nederland, of liever gezegd, vraagtekens oproept over je nationale geweten.

‘Dutch Burghers mochten trouwen met een lokale of Indo-Europese vrouw maar die moest dan wel protestant worden. Dochters die voortkwamen uit zo’n huwelijk moesten met een andere Dutch Burgher of Hollander trouwen. Zo probeerden de Hollanders niet alleen hun normen en waarden, ver van huis, voort te zetten maar, zoals gouverneur Rijckloff van Goens in 1662 zei: *zodat ons ras zo min mogelijk degenereert....*’

Oeps, denk ik stilletjes, dat is stof voor praatprogramma’s in Nederland, of voor het bekladden van zijn heldenportret.

‘De VOC had, naast Hollanders, een scala aan nationaliteiten in dienst zoals Denen, Duitsers en Fransen. Later werden hier alle Euro-Aziaten ook Burghers genoemd, evenals de nazaten van de Portugezen en de Britten. De Dutch Burghers geven hun afstamming via de man door en moeten dat ook nu nog altijd kunnen bewijzen willen ze zich Dutch Burgher mogen noemen, of om zich bijvoorbeeld bij deze Dutch Burgher Union aan te kunnen sluiten. Namen die nu nog voorkomen zijn onder andere: De Vos, Van Buuren, Bartholomeusz. Die families hebben ook na de Hollandse kolonisatie een belangrijke rol gespeeld in de politiek en de economie. Hun namen kom je nog overal tegen. De Portugese Burghers kunnen hun afstamming in mindere mate bewijzen door hun familienaam, maar er zijn heel veel dezelfde Portugese familienamen zoals Fernando, da Silva en de Peiris. Een aantal Hollandse woorden wordt nog dagelijks gebruikt in het Singalees zoals *artâpal*-aardappel, *bâs*-baas, *belek*-blik en *advacat*-advocaat. Het destijds door de Hollanders ingevoerde rechtssysteem wordt nog altijd gehandhaafd en staat bekend als Dutch Law. Er zijn echter veel meer Portugese woorden bewaard gebleven zoals: *dônā-dona*, *kaldu-caldo*, *kamisaya-camisca*, *lusa-luz*. Natuurlijk is het Singalees ook doorspekt met Engelse woorden. De Britten hebben de laatste

stempel op de Burghers gedrukt. Wilde men in goeden doen overleven dan moest men de Engelse taal beheersen wat voor een splijting in de maatschappij zorgde die ook vandaag de dag nog bestaat. Er zijn families die uitsluitend Engels spreken.’

Ik kijk Henrik verwonderd aan: ‘Hé, de taal van de onderdrukker?’

Henrik knikt: ‘Jazeker, de taal van de onderdrukker.’

Henrik stopt zijn relaas en kijkt zorgelijk naar de keuken en dan naar zijn horloge en zucht: ‘Tijd is elastisch hier. Een veel gebruikte filosofische en enigszins spirituele uitspraak hier is: *It may not be on time but it is always in time*. En daar is natuurlijk niets tegen in te brengen. Maar om verder te gaan,’ een pijnlijke glimlach verschijnt op zijn gezicht, ‘na de onafhankelijkheid van Sri Lanka in 1948 werden onze families alle privileges ontnomen. Het parlement verklaarde het Singalees als enige officiële taal waardoor vele Dutch Burghers, die voornamelijk Engels spraken, hun posities kwijtraakten. Ook de Tamil-sprekende bevolking werd hierdoor zwaar getroffen. De Tamils kwamen in opstand en de meeste Dutch Burghers emigreerden met name naar Australië maar ook naar Canada en Maleisië waar we onze Hollandse mores gewoon voortzetten evenals degenen die toch op het eiland bleven. Neem mijn moeder in Melbourne als voorbeeld, zij bakt nog altijd flensjes en stroopwafels voor haar kleinkinderen. En Sinterklaas, jullie goedheiligman die kinderen speelgoed brengt op 5 december, welke Dutch Burgher kent hem niet? Het is die oude cultuur die ons bindt, het maakt niet uit waar ter wereld we wonen. De bekende Deloraine Brohier, de auteur van *A Taste of Sugar & Spice. Cuisine of the Dutch Burgher Huisvrouw in Olde Ceylon*, is mijn tante.’

‘Dank je Henrik, ik ben onder de indruk van je verhaal. En verbaasd om te horen hoe trots jullie zijn op jullie afkomst. Hoe groot is de tegenstelling met Nederland waar er weinig kennis of aandacht voor het erfgoed op Sri Lanka is. De meesten hebben geen idee dat er nog zoveel Hollands is op het eiland. De forten, de kanalen, de Nederlandse straatnamen maar met name de Dutch Burghers.’

De ober onderbreekt ons en zet rijkelijk gevulde borden voor ons neer. Ik realiseer me hoe uniek dit is; eten met een Burgher aan tafel en een burger op mijn bord.

